

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ УЯВЛЕНЬ ПРО НАВКОЛИШНІЙ СВІТ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Власюк Ольга

*здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти
спеціальності 012 Дошкільна освіта
Приватного вищого навчального закладу
«Міжнародний економіко-гуманітарний університет
імені академіка Степана Дем'янчука»*

Марчук Оксана

*доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти
Приватного вищого навчального закладу
«Міжнародний економіко-гуманітарний університет
імені академіка Степана Дем'янчука»
м. Рівне, Україна*

На сучасному етапі розвитку суспільства відбуваються докорінні зміни реформування і модернізації системи освіти. Освіта відіграє провідну роль у становленні України як європейської держави.

Реформування змісту та гуманізація цілей дошкільної освіти України сприяють реалізації компетентнісної парадигми, яка орієнтує педагогів на впровадження у педагогічну практику цілісного підходу до розвитку дитини. Держава повинна створювати умови для виховання життєздатної, гнучкої, свідомої, творчої особистості, формування у дітей сучасного світогляду, розвитку творчих здібностей і навичок самостійного наукового пізнання, самоосвіти і самореалізації [4].

Починати це робити слід із дошкільного дитинства, оскільки саме у цей віковий період з'являються такі важливі новоутворення, як виникнення першого схематичного абриса цілісного дитячого світогляду, розвиток довірливої поведінки та особистої свідомості, з'являється здатність до світосприйняття, закладається фундамент оптимістичного світобачення та світорозуміння. Формуються уявлення дитини про своє місце у світі, про себе як представника певної статі, про себе минулого – теперішнього – майбутнього. Дитина даного віку повинна мати свою життєву позицію, сформовану на основі власного світогляду. Постійно зростаючі вимоги до змісту й організації навчання та виховання потребують нових, більш ефективних підходів до формування особистості дитини старшого дошкільного віку [3, с. 11].

Проблемі формування у дітей уявлень про навколишній світ присвячено ряд досліджень (Т. Байбара, О. Біда, Ф. Кисельов, В. Пакулова та ін.). На сучасному етапі організації досліджень науковцями Г. Блеч, А. Косимовою, Н. Малюховою, А. Міненко, О. Мякушко, Н. Рахуба, С. Трикоз та ін. розглядається проблема формування уявлень про навколишній світ у дітей дошкільного віку у контексті різних аспектів.

У дошкільному віці процес формування уявлень про навколишній світ у дітей дошкільного віку відбувається чуттєво-практичним шляхом з тієї причини, що, за своєю сутністю, будь-яка дитина є хорошим експериментатором, а природа є одним із джерел знання навколишнього середовища. Процес опанування цього знання базується на безпосередньому емоційному сприйнятті, спогляданні та спілкуванні з предметами, явищами та діями навколишньої реальності [1, с. 63].

З метою формування уявлень про навколишній світ вихователі закладів дошкільної освіти використовують систему ефективних методів, форм та засобів, серед яких:

- залучення дитини до ігрової діяльності (дидактичні, рухливі, настільні, сюжетно-рольові та інші ігри пізнавального змісту);
- організація проєктної діяльності;
- організація спостережень у природі;
- організація дитячого експериментування.

У пізнавальному розвитку дитини і особливо у формуванні уявлень про навколишній світ важливим є створення відповідного предметно - розвивального середовища.

У процесі організації зони експериментування у старшій групі важливим є акцентування уваги дітей на експонати виставки (де можна зберігати рідкісні предмети: камінці, кристали, вироби дітей з природного матеріалу, матеріал для самостійних виробів); прилади: (баночки, лійки, лупи, дзеркала, мотузочки, пляшечки та інші цікаві й продуктивні засоби для дитячого експериментування); схеми (пам'ятки, алгоритми, експерименти в картинках); природний матеріал (висушене листя, вата, пір'я, колби, піпетки, мірні стаканчики та ін.); місце для проведення дослідів [3].

Провідна діяльність дитини дошкільного віку покликана ставити його перед необхідністю свідомого спрямування своєї розумової активності на пошук та вибіркоче використання тих знань і дій, які він уже отримав, для вирішення поставленої на даний момент конкретної нової задачі [2].

На практиці особливе місце у навчанні дітей віддають спільним сюжетно-рольовим, рухливим та дидактичним ігор. Ці ігри відіграють наступне значення у формуванні уявлень про навколишній світ у дітей старшого дошкільного віку:

- стимулюють процеси пізнання;
- ефективно розвивають спостережливість;

- удосконалюють рухову діяльність;
- навчають дотримуватися правил;
- формують поведінкові навички [4].

Будь-яка ігрова діяльність незалежно від того, з якою метою вона здійснюється, сприяє тому, що дитина дошкільного віку отримує деякий практичний досвід взаємодії з навколишнім світом.

За допомогою гри педагоги організують пізнавальну діяльність, формують основи знань про навколишній світ, ігрові прийоми обов'язково присутні у всіх видах діяльності дитини в ЗДО: чи то спостереження чи експериментування. Ігри органічно включаються до змісту занять з вивчення навколишнього світу та взаємовідносин людини та природи [3].

При цьому необхідна продумана та тісна взаємодія з батьками із залученням їх до пізнавального розвитку дитини. При цьому важливо, щоб у закладу дошкільної освіти та батьків була вибудована єдина стратегія спільної діяльності, спрямована на формування правильних уявлень про навколишній світ у пізнавальному розвитку дітей дошкільного віку і для цього в арсеналі педагога існують різноманітні форми взаємодії з батьками, такі як консультації, круглі столи, батьківські лекторії та ін.

Таким чином, в організації пізнання навколишнього світу в умовах ЗДО, важливим є правильне створення предметно - розвивального середовища, спрямоване на збагачення можливостей пізнавального розвитку дитини в таких видах діяльності, як експериментування, спостереження, ігрова діяльність.

Найбільш ефективними методами та формами роботи з ознайомлення з навколишнім світом, в умовах ЗДО, є організація дослідно-експериментальної діяльності, проектна діяльність та пізнавальні дидактичні ігри різної спрямованості.

ЛІТЕРАТУРА

1. Біла І.М. Індивідуальні особливості сприймання, їх роль у конструюванні реальності. Актуальні проблеми психології. 2012. Т. XII. Психологія творчості. Вип. 15. С. 62–68.
2. Варій М.Й. Загальна психологія: навчальний посібник; 2-е вид., випр. і доп. Київ : Центр учбової літератури, 2007. 968 с.
3. Кононко О.Л. Картина світу сучасного дошкільника. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2014. № 1. С. 10-18.
4. Кононко О.Л. Формуємо у старших дошкільників цілісне світобачення: навчально-методичний посібник. Київ: Імекс-ЛТД, 2013.
5. Ушакова І.М. Вікова психологія: курс лекцій. Харків: НУЦЗУ, 2016. 123 с.